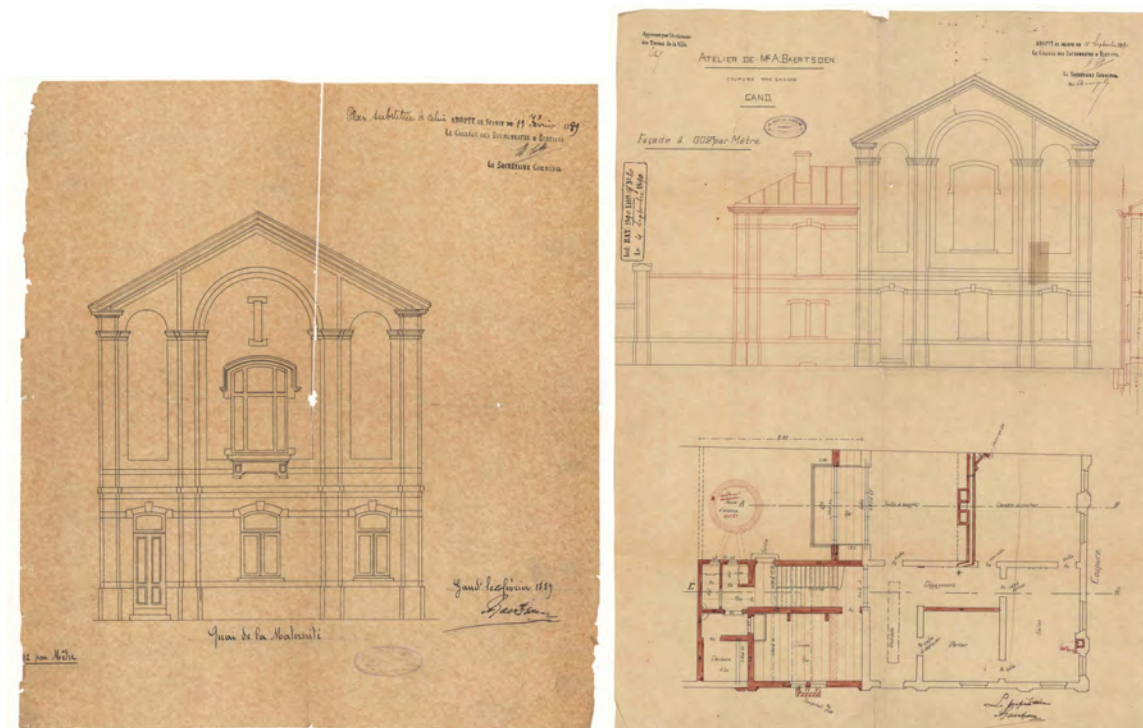

De ateliers van Albert Baertsoen (1889-1890 en 1907-1908)

De Salon van Antwerpen van 1888 betekende Baertsoens grote doorbraak. Met zijn *Aan de Neder-Schelde. Laatste stralen, aangemeerde vissers* (P.1888/01) behaalde hij er de gouden medaille. Het lijkt wel alsof het succes in Antwerpen vader Alfred Baertsoen definitief overtuigde van de keuze die zijn zoon had gemaakt voor de kunst, want in 1889-1890 diende hij een bouwaanvraag in voor een schildersatelier naast de gezinswoning, op het nog vrije perceel dat de hoek vormde van de Coupure Links met de Bijlokekaai.¹

Bouwplannen eerste atelier, 1889-1890. Bron: SA Gent, G12, 1889 Q 03 (links) en G 12, 1890 Q 20 (rechts)

Het werd opgetrokken door de Gentse aannemers-architecten Leon Morial en Albert Tertzweil, die ook een aantal fabrieksgebouwen op hun naam hebben staan. Dit verklaart wellicht het sobere, enigszins industriële karakter van Baertsoens (eerste) atelier. De architecturale gelijkenissen met een van de hoofdgebouwen van de SA Baertsoen-Buyse aan de Dendermondsesteenweg te Gent, zijn overigens opmerkelijk.

Links: de nieuwe Verlorenkostbrug in aanbouw in 1898, met op de achtergrond het eerste atelier Baertsoen (Beeldbank Gent). Rechts: nog bestaande gebouwen van de SA Baertsoen-Buyse aan de Dendermondsesteenweg in Gent (bron: <<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/18214>>.)

De behoefte aan een eigen atelier, met ruimte en vooral veel licht, moet groot zijn geweest. Het is overigens de vraag waar hij zijn eerste werken schilderde, en dan zeker de grote formaten. Kon hij gebruik maken van

¹ SA Gent, G12, 1889/Q/3; SA Gent, 1890 Q 20.

het atelier van bevriende kunstenaars zoals Den Duyts of Delvin, of vond hij een tijdelijke werkplek in de fabrieksgebouwen aan de Houtlei, die rond 1885 volledig werden ontruimd?

Met een eigen atelier zette Baertsoen zich ook letterlijk op de kaart. Met de grote glaspartijen aan de noord- en de oostzijde was het een zeer herkenbaar gebouw, gesitueerd aan de samenvloeiing van de Coupure en een Leiearm, een plek met veel passage, zowel via de weg als via het water.

Gezicht op de Coupure Links en de Verlorenkostbrug ca. 1900, met rechts van de brug het eerste atelier Baertsoen (Beeldbank Gent).

Baertsoen maakte er een punt van regelmatig gasten te inviteren om zijn recente werken te komen bekijken; daartoe beschikte hij zelfs over voorgedrukte uitnodigingen.² Soms ontving hij journalisten vergezeld van een fotograaf, voor wie Baertsoen gewillig poseerde.³ Uiteraard kwamen er ook binnen- en buitenlandse collega's langs, en belangrijke figuren uit de kunstwereld zoals de directeur van het Musée du Luxembourg Léonce Bénédite.⁴

Links: Albert Baertsoen aan de piano in zijn atelier, ca. 1890 (familiearchief Baertsoen). Rechts: Albert Baertsoen in zijn atelier omstreeks 1897, met vóór hem een schildersezel met daarop het doek *Oude kade, Veere (P.1897/07)*. Deze foto werd gepubliceerd in *La Flandre Libérale* van 18 maart 1903.

Op 2 oktober 1890 trouwde Albert Baertsoen met Berthe Delstanche, de dochter van Laure Madou en Henri Delstanche, een Brusselse textielhandelaar, vrijmetselaar en zakenpartner van het bedrijf Baertsoen-Buysse.⁵ Daardoor werd het atelier ook een gezinswoning, wat in de daaropvolgende jaren tot een aantal transformaties en uitbreidingen noodzaakte, zeker toen eind 1895 hun zoon Jean Baertsoen geboren werd.

² Uitnodiging aan Ferdinand Vander Haeghen voor een atelierbezoek op zaterdag 28 juni 1890 (UBGent, BIB.VLBL. HF I B.001.48); zie ook *Het Volksbelang*, 21 juni 1890, p. 3.

³ *Le petit bleu du matin*, 25 oktober 1896, p. 6.

⁴ *L'Art Moderne*, 24 september 1899, p. 320.

⁵ *Het nieuws van den dag*, 9 juni 1912, p. 1. Laure Madou was de dochter van de Brusselse schilder en graficus Jean-Baptiste Madou.

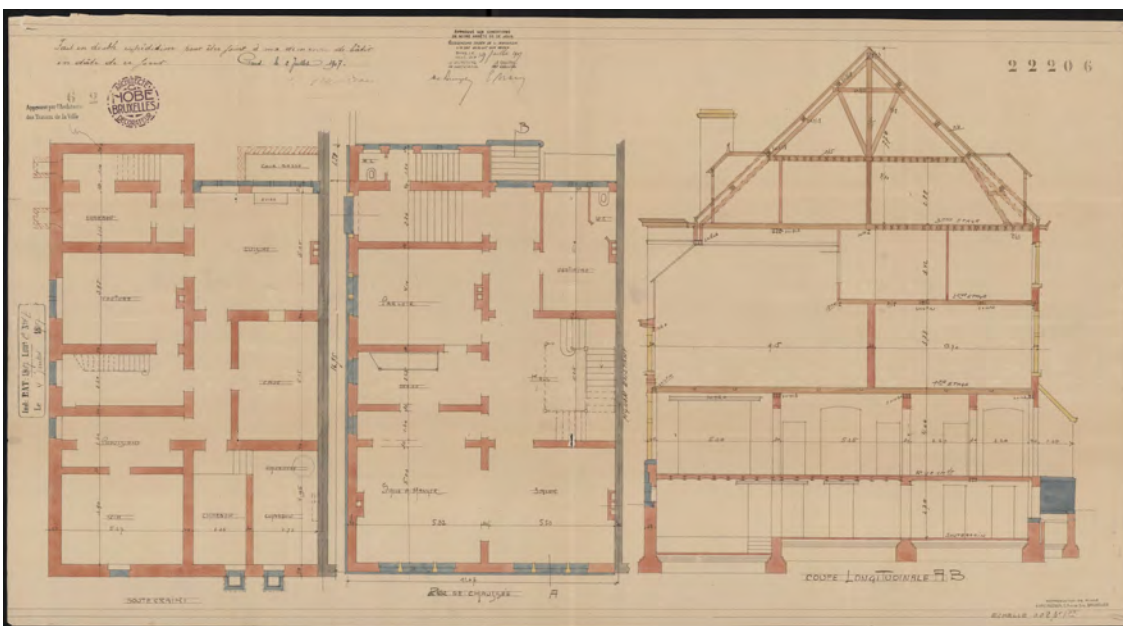
Albert Baertsoen in zijn atelier, ca. 1905-1906 (familiearchief Baertsoen).

Het tweede atelier Baertsoen

In wezen was Albert Baertsoen, ook nadat hij met Berthe Delstanche in het huwelijk was getreden, blijven inwonen bij zijn ouders. Het jonge echtpaar beschikte over het atelier en de bijbehorende woonvertrekken, maar die waren via tussendeuren verbonden met Baertsoens ouderlijke woning op de Coupure. Ze deelden ook het inwonende dienstpersoneel.⁶ Het overlijden op 11 november 1904 van zijn vader Alfred met de

⁶ M. Bonte, A. Brysse et al. (red.), *De Coupure in Gent: scheiding en verbinding*, Gent, 2009, p. 276.

daaruit volgende verdeling van de erfenis, en het nieuwe huwelijk van Albert met de Luikse Claire Neujean op 29 april 1905, zouden grote veranderingen teweegbrengen. Het atelier was weliswaar nog maar vijftien jaar oud, maar toch werd beslist om het te slopen en te vervangen door een veel grotere woning met schilderstudio. Voor de realisatie ervan werd een beroep gedaan op de bekende Brusselse architect Georges Hobé, met wie Baertsoen had samengewerkt voor de tentoonstelling in Turijn in 1902. Hobé was niet aan zijn proefstuk toe. Eerder had hij al in Etterbeek een woning met atelier ontworpen voor Victor Gilsoul (1901) en Alexandre Marcette (1905).⁷

Ontwerp door Georges Hobé voor het tweede atelier Baertsoen, 1907 (SA Gent, G 12, 1907 C 47).

Hobé tekende voor Baertsoen een burgershuis in een zakelijke architectuur van baksteen gecombineerd met natuursteen, die men eerder in het interbellum zou verwachten.⁸ Met vier bouwlagen en een bewoonbare oppervlakte van circa 700 vierkante meter was het een bijzonder ruime en moderne woning, die onder meer was voorzien van een systeem van centrale verwarming. Het spatieuze atelier, op het noorden, met een plafondhoogte van meer dan zeven meter en verticaal invallend licht, bood Baertsoen, net

⁷ R. Balau, "Het fonds Hobé in de Archives d'Architecture Moderne", in: *Erfgoed Brussel*, december 2013, p. 122.

⁸ L. Van Santvoort, N. Poulain en J. Van Cleven, "Kunstenaarsateliers", in: *Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen*, 1987, pp. 17-18.

als het eerste atelier, een prachtig uitzicht op de Lindenlei en het hart van de stad. Er was zelfs een 'chambre à eaux-fortes' geïnstalleerd waar Baertsoen zijn koperplaten bewerkte.⁹

Toen het Duitse leger enkele dagen later Gent innam, werd de gezinswoning op de hoek van de Coupure en de Bijlokekaai meteen opgeëist en ingericht als verblijfplaats voor de bevelhebber van de bezettende troepen in Gent, luitenant-kolonel Georg von Wick. Hij zou er wonen tot het einde van de oorlog.

Links boven en links onder: Baertsoen in zijn atelier, 1914 en 1919 (familiearchief Baertsoen). Rechts boven en rechts onder: het atelier tijdens de Eerste Wereldoorlog, en in ca. 1922-1925.

René Vermeir
Vakgroep Geschiedenis, Universiteit Gent
26 september 2022

⁹ RA Gent, Notariaat De Groo- Parmentier II, 110: inventaris sterfhuis Albert Baertsoen, 27/06/1922.